

Kuntalaisia kuulemalla ja osallistamalla uusia voimavaroja liikkeen lisäämiseen

Tavoite

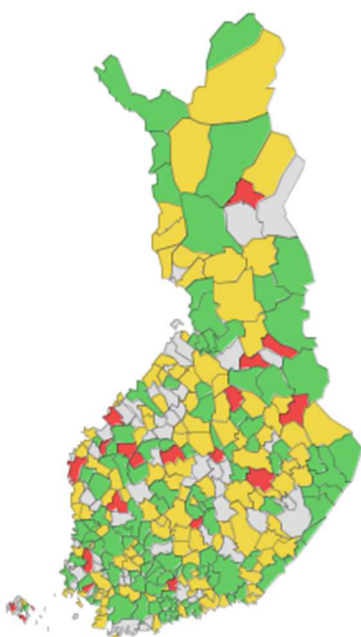
Elinvoimaisen kunnan liikuntapalvelut suunnitellaan ja tuotetaan poikkitoiminnallisella yhteistyöllä ja yhdessä kuntalaisten kanssa. Hyvinvointikertomuksessa, liikuntastrategiassa ja muissa liikuntaa linjaavissa asiakirjoissa on määritelty kuntalaisten kuulemisen ja osallisuuden keinot.

Kehittämällä kuntalaisten kuulemista ja osallisuutta on mahdollista parantaa liikuntapalveluiden laatua, tehostaa nykyisten resurssien käyttöä ja saada uusia resursseja liikkeen lisäämiseen. Samalla lisätään kuntalaisten tyytyväisyyttä ja omistajuutta palveluihin sekä edistetään asukkaiden hyvinvointia.

1. Kuule kaikkia kuntalaisia säännöllisesti ja kasvata kuntalaisten osallisuutta liikuntapalveluiden suunnittelussa, päätöksenteossa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Hyödynnä nykyisiä toimielimiä ja toimijoita liikunta-asioiden kehittämistyössä sekä ota käyttöön erilaisia kuntalaisten kuulemisen ja osallistamisen hyviä toimintatapoja, jotta erilaisten liikkujien ja liikkumattomien näkemykset tulevat huomioituksi liikuntapalveluita järjestettäessä.
2. Varmista, että kunnan ratkaisut liikunnan edistämiseksi perustuvat tutkittuun tietoon ja näyttöön kaikkien kuntalaisten tarpeista. Seuraa ja arvioi säännöllisesti kuntalaisten hyvinvointia ja liikunta-aktiivisuutta. Selvitä niin organisoimattoman kuin organisoidun liikunnan harrastajien tyytyväisyyttä liikuntapaikkoihin ja -palveluihin.

Tausta

Kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Valtuuston on huolehdittava asukkaiden ja palvelujen käyttäjien edellytyksistä osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan (kuntalaki 22 §). Kunnan tulee kuulla asukkaitaan liikuntaa koskeissa keskeisissä päätöksissä ja arvioida asukkaitensa liikunta-aktiivisuutta (liikuntalaki 5 §). Useissa kansallisissa ohjelmissa ja toimenpide-ehdotuksissa on huomioitu osallisuus ja sen edistäminen, koska osallisuudella nähdään olevan merkitystä ihmisten hyvinvoinnille ja terveydelle.

Kuntalaisten kuulemisessa ja osallistamisessa liikunnassa on vielä paljon kehitettävää ja hyödyntämätöntä potentiaalia. Vain vajaat **puolet kunnista** kerää kuntalaisilta palautetta liikuntaympäristön tai liikuntapalveluiden kehittämiseksi asukaskyselyillä ja palautelaatikoilla. Joka **kolmas kunta** kerää palautetta verkossa. Säännöllisesti kokoontuva liikunnan asiantuntijaelin on perustettu joka **viidenteen kuntaan**. Selvitysten mukaan **eri-ikäisten ja erityisryhmien näkökulmat on heikosti huomioitu liikuntapalveluissa**, kuten liikuntapaikkojen suunnittelussa ja tarjoamisessa (Kuvio1. Kuntien pisteet liikunnan osallisuudessa vuonna 2014, TEAvisari 2014).

- Hyvä tulos (75–100)
- Parannettavaa (25–74)
- Huono tulos (0–24)
- Tieto puuttuu

Hyviä käytäntöjä

Kouvolassa toteutetaan säännöllisesti ikäihmisille liikuntapalveluista **asiakaskysely**.

Helsingissä kehitettiin kuntalaisten kanssa yhteistyössä liikuntapaikkoja verkossa olevan **karttapalvelun** avulla.

Oulussa kehitettiin nuorten sosiaalipalveluita asiakkaiden tarpeita vastaaviksi **Facebook-palveluohjauksella**.

Huittisten erityisliikunnan **yhdistysfoorumissa** kansanterveys-, vammais- ja eläkeläisyhdistysten sekä kunnan liikuntapalveluiden edustajat keskustelivat yhteistyömahdollisuuksista sekä suunnittelivat yhdessä toteutetun liikuntatapahtuman.

Tampereen seuraparlamentti toimii kaupungin ja urheiluseurojen välisen yhteistyön rakenteena ja asiantuntijaelimenä.

Voimaa vanhuuteen -kunnissa on toteutettu ikäihmisten **liikuntaraateja**, joissa kuntapäätäjät kuulevat iäkkäiden ehdotuksia. Ehdotusten käytäntöön panoa on seurattu vuosittain.

Lappeenrannassa on perustettu vammaisneuvoston yhteyteen **esteettömyystyöryhmä**, joka on tehnyt esteettömyyskarttoituksia uimahallin ja jäähallin saneerauksen yhteydessä.

Kuusamossa ja Kouvolassa eri hallintokuntien virkamiehet jalkautuivat **kylätoimikuntiin** kuulemaan kuntalaisten mielipiteitä palveluista. Muissa kunnissa nuoria on kohdattu **skeittipaikoilla** ja **ostoskeskuksissa**, huonokuntoisia iäkkäitä **kotisairaanhoidossa** tai **palvelukeskuksissa**.

Nurmeksessa **reittikävelyn** avulla ikäihmiset ja viranhaltijat kartoittivat yhdessä liikuntaympäristöjen kehittämistarpeita.

Turussa kerättiin **piirustusten** avulla kouluikäisiltä lapsilta ajatuksia lähiliikuntapaikoista.

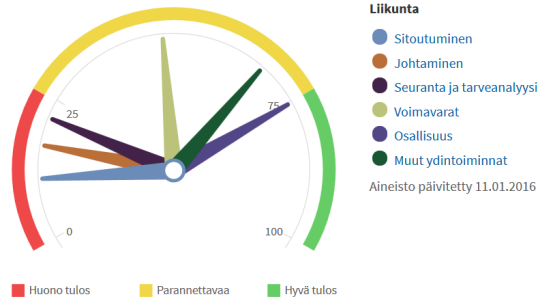
Vantaalla, Mikkelissä ja Oulaisissa kerättiin **keskustelupäivämenetelmällä** eri ikäryhmien ja erityisryhmien käyttäjäkokemuksia liikuntapaikoista, arvioitiin liikuntapaikkojen laatua sekä liitettiin kuntalaisten kehittämisehdotukset osaksi liikuntaa koskevaa päätöksentekoa.

Jo reilut 30 kuntaa toteuttaa **Unemat liikkeelle -toimintatapaa**, jossa kuntalaiset yhdessä ideoivat ja kokeilivat keveillä ratkaisuilla ja toimintatavoilla, miten lisätä päivittäistä liikuntaa, liikkumista ja urheilua lähiympäristössä. Alue- ja kuntakoordinaattorit sparraavat ja auttavat toimintaa käyntiin. Unemat liikkeelle on osa Valon ja Suomen Olympiakomitean ohjelmakokonaisuutta, joka kuuluu mukaan Suomen satavuotisjuhlavuoden Suomi 100 -ohjelmaan.

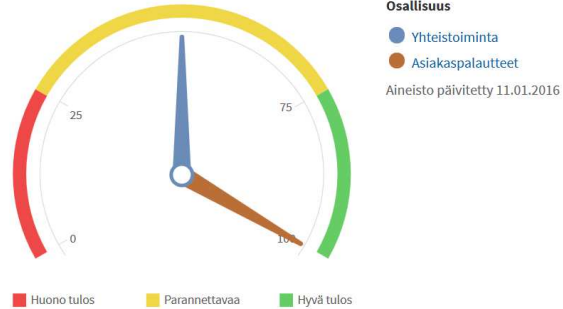
Mittarit

Seuraa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen TEAvisaria. Viisarin liikunta-osiossa ovat **Osallisuus** ja **Seuranta ja tarveanalyysi** -kohdat, joista selviää, miten kuuleminen ja osallisuus toteutuvat sinun kunnassasi.

Liikunta : Hämeenlinna 2014

Osallisuus : Hämeenlinna 2014

Lisätietoa

Gretschel, Anu - Laine, Sofia - Junntila-Vitikka, Pirjo: Kuntalaisten kokemustieto liikuntapaikkojen laadun arvioinnissa. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2013:1. Yhteisjulkaisu Nuorisotutkimusseura ry:n kanssa.

Lasten ja nuorten osallistuminen päätöksentekoon Suomessa. Euroopan neuvoston politiikkatutkinta. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2011:27.

Paukku, Johanna: Osallisuus, palaute, seuranta. Kuntien liikuntatoimien nykykäytännöt. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2014:4.

Puurunen, Anne (toim.): Terveyttä edistävä liikunta kunnissa 2014. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisu 301. Jyväskylä 2015.

Rantakokko, Jukka-Pekka – Lehtinen, Tuuli – Lundström, Ilona – Kenni, Mikko: Vallakas – kuntalaisen vaikuttamisopas. Suomen Kuntaliitto. Helsinki 2009.

Valtionhallinto liikunnan edistäjänä 2011–2015. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2015:4.

Suosituksia liikunnan edistämiseksi kunnissa, Sosiaali- ja terveysministeriö 2010:3.

www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus

Säpyskä-Nordberg Minna, Starck Heli ja Karvinen Elina. Ikäihmisten liikuntaraadit - vaikutuskanava terveystuennan kehittämiseen -opas. Ikäinstituutti 2015.

Kohti yhdenvertaisia kuntien liikuntapalveluita. Erytysliikuntaa kuntiin 2013–2015 -hankkeen loppuraportti.

Sosiaalisen median hyödyntäminen ja kehittäminen nuorille suunnatuissa sosiaalipalveluissa. Case: Nuorten Facebook -palveluohjaus Oulussa.

Unelmat liikkeelle toimintatapa <http://www.unelmatliikkeelle.fi/>